

دکتر اسماعیل چاووشی

● **مرضیه سعیدی**
دبیر جغرافیا و عضو هیئت تحریریه مجله

● **سلام با تشکر**
از جنابعالی برای موافقت
با انجام این گفت‌وگو، خواهش
می‌کنم برای آشنایی بیشتر
خوانندگان مجله خودتان را معرفی
بفرمایید.
اینجانب اسماعیل چاووشی متولد ۱۳۲۳ هستم.

● **شهر محل تولدتان کجاست؟**
در شهر مرند (در آذربایجان شرقی) متولد شدم.

● **وضعیت خانوادگی‌تان چگونه بود؟**
چهارمین فرزند خانواده بعد از دو برادر و یک خواهر هستم و یک
خواهر کوچک‌تر از خودم هم دارم و در یک خانواده متوسط به پایین و
بسیار مذهبی بزرگ شدم.

● **چگونگی تحصیل در دوره ابتدایی و متوسطه را بفرمایید.**
دوره ابتدایی را در دبستان انوشیروان و دوره اول متوسطه را در

دبیرستان
ناصر خسرو در
شهر مرند به پایان
رساندم. ضمناً در کلاس
پنجم ابتدایی به دلایل احیاناً
مادی سه سال ترک تحصیل کردم
و در آن سه سال، یک سال در قالیبافی
و دو سال در یک داروخانه (داروخانه سینا)
در همان شهر مرند مشغول کار شدم.
بعد از سه سال یکی از همسایگان که اهل فرهنگ
بود، پدرم را راضی کرد تا دوباره مشغول تحصیل شوم؛ لذا
با اختلاف سنی سه سال با همکلاسی‌های جدیدم ادامه تحصیل
دادم.

در سال ۱۳۴۶ مدرک تحصیلی دوره اول متوسطه (کلاس نهم) را
گرفتم و در همان سال به دنبال مهاجرت والدینم به تهران به پایتخت
آمدم و با تلاش فراوان در دبیرستان دارالفنون در رشته ادبی ثبت نام
کردم و از مهرماه همان سال در همان دبیرستان شروع به تحصیل کردم
و در سال ۱۳۴۹ با مدرک دیپلم از دبیرستان دارالفنون فارغ التحصیل
شدم.

● چگونگی تحصیلات دانشگاهی در مقاطع مختلف و نام و شهر دانشگاه محل تحصیلتان را بفرمایید.

بلافاصله پس از اخذ دیپلم در کنکور دانشگاه مشهد شرکت کردم و در
رشته جغرافیای انسانی و اقتصادی پذیرفته شدم.

● لطفاً دایلتان را برای انتخاب رشته جغرافیا بفرمایید.

دلیلش علاقه شدید من به جغرافیا بود و از کوچکی دوست داشتم
مرتب مسافرت بروم و فضاهای جدید و مناظر و شهرهای مختلف ایران
را ببینم. این علاقه با ورود به دانشگاه فردوسی مشهد و با مواجه شدن
با اساتید بزرگوار و چون مرحوم مفخم پابان، دکتر سیروس سهامی و
حتی دکتر علی شریعتی مضاعف شد.

پس از فراغت از تحصیل در خرداد ۱۳۴۹ به مدت یک سال ونیم به
خدمت سربازی رفتم و شش ماه از این دوره را در شهر شیراز و بقیه را
در شهر پیرانشهر با درجه ستوان سومی به پایان رساندم.

● مشوق شما در مقاطع مختلف تحصیل چه کسی بود؟

در سال ۱۳۵۱ به تشویق برادرانم (که هر دو شهید شدند) به ترکیه
رفتم تا ادامه تحصیل دهم. پس از ورود به استانبول در خردادماه ۱۳۵۱
برای دکترای جغرافیا ثبت نام کردم، ولی موفق به ترجمه ترکی استانبولی
به انگلیسی نشدم و لذا در دوره دکترای حقوق که بدون کنکور بود
ثبت نام کردم و چند جلسه‌ای سر کلاس درس در دانشگاه استانبول
حاضر شدم و پس از مدت کوتاهی احساس کردم که علاقه‌ای به این
رشته ندارم و بنابراین تصمیم گرفتم به انگلستان بروم و پس از یادگیری
انگلیسی برای ادامه تحصیل به استانبول برگردم. لذا به دنبال این تصمیم
در ژانویه سال ۱۳۵۱ با قطار عازم انگلیس (لندن) شدم و پس از سه روز

وارد لندن شدم و در یک پانسیون اقامت گزیدم، ولی یک اتفاق ناگواری
برایم افتاد که در همان محل در روز سوم اقامتم یک دزد بلژیکی تمام
پول‌هایم را دزدید و به کسورش فرار کرد. من ناچار شدم برای تأمین
زندگی در رستورانی کار کنم و این مدت حدود سه سال طول کشید
و بعد از آن با چند دانشگاه نامه‌نگاری کردم و در نهایت در دانشگاه ولز
در رشته جغرافیای شهری پذیرفته شدم و در مقطع فوق لیسانس در
سال ۱۳۵۴ شروع به تحصیل کردم و با راهنمایی پروفیسور هارولد کارتر
در مدت دو سال موفق به اخذ مدرک فوق لیسانس شدم و بلافاصله
در مقطع دکترای همان رشته به صورت نیمه‌وقت ثبت نام کردم و عازم
ایران شدم و در روز ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ (روز قیام مردم تبریز) وارد
شهر مرند شدم و از آنجا به تهران آمدم.

در همان سال به دانشگاه تربیت معلم نامه نوشتم و تقاضای عضویت
در هیئت علمی کردم که با پذیرفته شدن در آن دانشگاه در ۲۹ مهرماه
سال ۱۳۵۷ عازم زاهدان شدم و در دانشسرای عالی آن شهر که وابسته
به دانشگاه تربیت معلم بود مشغول شدم. اول قرار بود دو سال در آنجا
بمانم، ولی ۹ سال کشیده شد.

در سال ۱۳۶۶ به تهران منتقل شدم و در دانشگاه تربیت معلم
(خوارزمی امروز) و در گروه جغرافیا مشغول تدریس شدم و این همزمان
بود با شهادت دومین برادرم به دست منافقین.

با توجه به اوضاع سیاسی و اقتصادی، متأسفانه نتوانستم برای ادامه
تحصیل در دوره دکتری که در دانشگاه ولز ثبت نام کرده بودم، بروم و
در نتیجه تصمیم گرفتم این دوره را در ایران بگذرانم و لذا در مرکز علوم
تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی ثبت نام کردم و در سال ۱۳۷۳ موفق به
اخذ درجه دکتری در رشته جغرافیا با گرایش شهری شدم.

● لطفاً در مورد فعالیت‌های دانشگاهیتان بفرمایید. چه سمت‌هایی بر عهده داشتید؟

در دوره خدمتم در دانشگاه، اغلب تدریسم توأم با کارهای اجرایی بود
که در سمت‌های مختلف از معاون دانشکده تا معاون دانشگاه (دو سال
معاون پژوهشی دانشگاه پیام‌نور سراسر کشور) مسئولیت داشتم و در
سال ۱۳۸۵ با سمت مدیر کل مالی دانشگاه تربیت معلم و عضو هیئت
علمی آن دانشگاه بازنشسته شدم. ضمناً به مدت هشت سال عضو هیئت
علمی رسمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام شهر ری بودم و
به‌عنوان هیئت علمی مدعو در دانشگاه‌های مختلف تدریس یا رساله
کارشناسی ارشد و دکتری داشتم.

● استاد، از آثار علمی‌تان مثل کتاب و مقاله

هم بفرمایید.

در مدت اشتغال به تدریس و کارهای
اجرایی فرصت اندکی برای کارهای
پژوهشی داشتم، ولی در عین
حال کتاب نظم شهری
The Urban Order
را ترجمه و در سه
هزار نسخه
چاپ

کردم که در دو سال اول به اتمام رسید. ضمناً چهار مقاله علمی چاپ شده در مجلات علمی - پژوهشی دارم و مقاله‌ای در کنفرانس منطقه‌ای آموزش عالی سازمان ملل در شهر توکیو - ژاپن با عنوان «آموزش از راه دور در قرن ۲۱» ارائه دادم.

● کدام دانشجو در خاطر شما ماندگار شده است؟ چرا؟

دانشجویانی را که علاقه‌مند واقعی به جغرافیا بودند و قدرت یادگیری و تجزیه و تحلیل مسائل جغرافیایی بالایی داشتند، تشویق می‌کردم و خدا را شکر می‌کنم که با تلاش‌های خودشان و تشویق‌های اساتید، اکثرشان اشخاص موفق شده‌اند و اکنون خیلی از آن‌ها اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های مختلف هستند، از جمله دکتر محمد باسط قریشی (استاد دانشگاه آزاد اسلامی رشت)، دکتر احمد زنگانه، دکتر معصومه براری، دکتر ناجی، دکتر فلاح‌تبار، دکتر عیسی ابراهیم‌زاده و بسیاری دیگر در دانشگاه‌های مختلف

● از آموزش یا آموختن چه مطلبی در گروه آموزشی جغرافیا خیلی لذت برده‌اید؟

از تدریس درس سنجش از دور، جغرافیای کشورهای اسلامی و جغرافیای ناحیه‌ای ایران و نیز جغرافیای قاره‌ها.

● در حرفه معلمی و دنیای نقشه‌ها، از یادگیری چه چیزی خیلی لذت برده‌اید؟ از یادگیری سنجش از دور.

● جناب استاد، یک خاطره از زمان تدریس در دانشگاه بفرمایید. در سر جلسه امتحان از یک دانشجویی تقلب گرفتم و نمره او را صفر رد کردم. کار به قمه‌کشی و ورود نیروی انتظامی کشید و سرانجام ماجرا ختم به خیر شد و دانشجو عذرخواهی کرد.

● جناب استاد، چه سفارشی به معلمان به‌ویژه معلمان جغرافیا دارید؟

سفارشی که به معلمان عزیز جغرافیا دارم این است که دست از تدریس جغرافیای سنتی بردارند و به دانش‌آموزان تفهیم کنند که جغرافیا علم زندگی است، نه علم یادگیری اسامی و ... جغرافیا علم مکان‌یابی بهینه برای زندگی بهینه است.

● چه پیامی برای دانشجویان جغرافیا دارید؟

سفارشم به دانشجویان این است که اگر آن‌ها به دنبال کسب مدرک بالاتر برای ارتقای شغلشان هستند این علم نه برای آن‌ها و نه برای جامعه‌شان سودی نخواهد داشت. پس بهتر است به دنبال کسب درآمد از راه‌های دیگر شوند نه از راه کسب مدرک.

● از بین انواع کتاب‌ها، کدام را بیشتر دوست دارید؟ مثلاً رمان، تاریخی، دیوان شعرا و ... ؟ چرا؟

بیشتر کتاب‌های جغرافیایی، سفرنامه‌ها، کتب تاریخی و گاهی دیوان

اشعار از شعرای بنام کشورمان را می‌خوانم.

● آیا دوست دارید به زادگاه خودتان برگردید، البته با تجربه‌ای که در ایران و سایر کشورها دارید؟

علاقه دارم به زادگاهم برگردم، ولی بعد از ۵۴ سال زندگی در تهران بسیار دشوار و تقریباً محال به نظر می‌رسد.

● جناب استاد، چند فرزند دارید؟

سه فرزند دارم، دو پسر و یک دختر.

● فرزندانان در چه رشته‌هایی تحصیل کرده‌اند؟

پسر بزرگم رشته مکانیک سیالات دانشگاه شریف را تمام کرده و پسر کوچکم مهندسی عمران را در دانشگاه تهران و فوق‌لیسانس را در دانشگاه امیرکبیر خوانده است. دخترم بورد تخصصی پزشکی هسته‌ای دارد و در تهران مشغول است.

● آیا به فرزندانان اجازه می‌دادید که در رشته جغرافیا تحصیل کنند؟ یا رشته تحصیلی شما را دنبال کنند؟

در انتخاب رشته خودشان تصمیم گرفته‌اند و بنده فقط مشوق آن‌ها بودم که رشته مورد علاقه‌شان را دنبال کنند.

● بهترین جمله از نظر شما برای حفظ زمین و محیط زیستمان کدام جمله است؟

در مورد حفظ محیط زیست، می‌توانم بگویم «محیط زیستمان خانه بزرگ زندگی ماست». باید معلمان جغرافیا این مفهوم را به دانش‌آموزان تفهیم کنند که دوست داشته باشند در محیطی سالم و پاک مثل خانه خودشان زندگی کنند.

● کدام مکان در ایران به لحاظ گردشگری یا زندگی برای شما جذاب‌تر بوده؟ چرا؟

بسیاری از مکان‌های جغرافیایی در ایران از نظر چشم‌اندازهای طبیعی در دنیا بی‌نظیرند، کوه‌های مریخی استان سیستان و بلوچستان، گلفشان‌های همان استان، روستای کندوان و آسیاب خرابه در آذربایجان شرقی، لاله‌های واژگون منطقه کوه‌رنگ، غار علیصدر همدان و خیلی مناظر دیگر در کشورمان.

● استاد، چه پیامی برای دست‌اندرکاران مجله رشد آموزش جغرافیا دارید؟

آرزوی توفیق بیشتر.

